

ЖАН-ЖАК-ЖЕРМЕН, БАРОН ПЬОЛЕ /1826/

Роден е през 1777 г. в Тулуза (Горна Гарона). Доброволец през 1799 г., той израства бързо във военната йерархия, използван в армията най-вече като военен инженер-географ. Достигнал чин дивизионен генерал, той участва и в генералния щаб. Взима участие в Наполеоновите войни през 1800—1815 г.¹

Сериозен познавач на военните и политическите проблеми в близоизточната политика на Франция, Пьоле анализира в поместения тук мемоар отбранителните възможности на Османската империя в Европейския Югоизток. Този анализ свидетелствува за солидната осведоменост на автора в резултат на добре проучени източници или на лични наблюдения, събрани при пътуване из балканските предели.

За неговата политическа и военна осведоменост свидетелствуват и други негови публикации от 20-те години на XIX в. Тези проучвания очевидно са плод на активната френска политика във връзка с кризата на Балканите, предизвикана от гръцкото въстание и довела до Лондонската конвенция от 6. VII. 1827 г. между Франция, Русия и Англия. С тази конвенция Великите сили целели да принудят Османска Турция да даде автономия на въстаналите гърци.² Напрегнатата политическа обстановка, която поставя пред европейските фактори и възможността да се преодолее неотстъпчивостта на османските управляващи среди чрез въоръжена сила, активизира естествено френските военни кръгове към подготовка на стратегически планове и военна информация.

БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ ТУРЦИЯ. КОПИЕ ОТ ЕДИН МЕМОАР НА ГОСПОДИН БАРОН ПЬОЛЕ, БРИГАДЕН ГЕНЕРАЛ, И ОБЯВЕН ОТ НЕГО ПРЕЗ 1826 Г.

След едно кратко въведение за установяването на Турция в Европа авторът на мемоара се стреми да разкрие обсега на Европейска Турция. После той бегло се спира върху различни географски райони от тази сфера. Когато говори за Сърбия, отбелязва, че тя е почти изцяло населена с гърци и че опира чрез Македония и Албания до Гърция (1—8).

След описанието на Влашко и Молдова се преминава към „Дунавската линия“.

И Дунав, тази страшна защита, която природата даде на Османската империя, е в голямата си част обградена и преминава от нейните (т. е. на империята, б. пр.) неприятели. Но тази внушителна по ширината на леглото си, по обема на водите си и по трудността на преходите си бариера (въпросната трудност доста намалява в много пунктове от островите, които изпълняват реката) е много по-малко изгодна, отколкото се предполага от гледище на общата посока на течението и най-вече от гледище на местоположението на Константинопол. Западната част на тази защита, създадена от Дунава и Сава, е по права линия, но е безкрайно отдалечена от Константинопол, докато десният ѝ край е много приближен до него. Три пъти е по-далеч [разстоянието] от Урма до Константинопол, отколкото до Силистра. Тази дясна част има при това едно голямо неудобство. То е, че от Ньорса³ до Галац тя прави обширна извивка, която обхваща Влашко, навлиза дълбоко в България и центърът ѝ е към Терговист⁴. Така от тази централна позиция е застрашено цялото протежение на Дунава и с едно минаване на реката към Расова се пресича и заобикаля целия Долен Дунав. От това съображение владението на Влахия бе необходимо за Турция, за да поправи защитната линия на Дунава чрез компенсацията с Крапак от Черна до Серет.

Укрепленията по Дунава. Дунав е охраняван от множество повече или по-малко значителни крепости, разположени по двата бряга: Белград, Ньорсова, Видин, Орсава^{4а}, Никопол, Систова, Юрсхор⁵, Русчук, Силистра, Расова, Кирлови⁶, Браилов, Яша, Тулча. Един втори кордон с укрепления е малко по-назад от Зворник⁷, Висерград⁸, Ниса, Мустафа паланка, Дриновец, Мелховац⁹ и най-сетне — Варна, пристанище и крепост на черноморския бряг. Между тези две укрепления се намира голямо незащитено пространство в частта, която най-много се нуждае да бъде укрепена. Това образува значителна празнина всред масата от укрепления по Долни Дунав и тази в Сърбия. Не трябва да се смята, че тези линии с укрепления са резултат от една обмислена защитна система. Тези крепости са се оказали там, където случаят ги е разположил. Навсякъде другаде това биха били мизерни укрепления или никой не би се решил да постави там гарнизон. Но те биха били упорито отбранявани от турците, свикнали твърдо да се съпротивяват до краен предел. Сега Белград, проходно място на Османската империя, обект на толкова остро съперничество между турци и австрийци, е окръжен от сръбска територия. Исмаилов е под властта на русите. Въпреки всички тези крепости Дунавската бариера е преодоляна и лесна за преминаване. Вече се отбелязва по Долни Дунав двойният ръкав, образуван от леглото му на север от Силистра и на изток от Галац. При този ръкав Дол-

ният Дунав може да бъде обходен и околностите на Варна биха били непосредствено застрашени, а отбраната на Дунав между Галац и Силистра ще бъде атакувана във фланг чрез десант при Исмаилов. Но този терен е много труден, изпълнен с планини, езера и наноси от Дунав. Там се намират две крепости, много близо по двата бряга на реката, включително Силистра и Варна. Това би могло да създаде друг отбранителен пояс с изкуствени и естествени препятствия, които биха послужили за ъглово укрепление на България в тил на линията на неприятелските операции. Те биха подсигурили дясната страна на отбраната.

Планината Хемус. Отсам Дунава Турция притежава втора отбранителна линия, не по-маловажна, останала непокътната: това е планината Хемус, или Балканът, който се свързва с планините в Босна, насочва се от запад към изток и изцяло покрива Румелия и подстъпите към Константинопол с началото на Архипелага. Проходите през тази верига са редки и трудни, следователно подходящи за защита и отбрана. Най-големите спънки след трудностите на терена се състоят в липсата на хранителни продукти. Срещу Черно море тази верига се разделя на два големи клона. Единият от тях се насочва към Константинопол, другият — към устието на Дунава. Така този последният клон, продължен от голяма верига, е напречен на течението на реката и по-непосредствено прикрива хинтерланда на Константинопол, опирайки се от едната страна на морето и крепостта Варна, а от другата на планината Родопа. Въпреки че е благоприятно разположена в целостта си с оглед отбраната на столицата, дясната ѝ част предлага повече предимства поради това, че главните комуникации се събират около укреплението на Шумла, където бяха на два пъти спрени победоносните руски войски. Назад предпланините и планинските реки на западния склон предлагат паралелна отбрана, толкова по-добра, колкото е по-стръмен и по-труден този склон. Веригата на Странджа сама прикрива хинтерланда на Константинопол.

Към левия край на линията на Хемус различните притоци и предпланини на Маричиния басейн, различните дефилета на тези долини увеличават дотолкова отбранителните възможности, че атакуващите сили ще бъдат заставени да направят дълъг завој, за да стигнат Константинопол. Те биха били принудени да преодоляват и още трудности, които им противопоставя планината Текери (8—12).

Тук авторът на мемоара излага някои свои виждания относно възможностите за атака на Константинопол и главните линии за неприятелски операции срещу Турция. Той изброява най-важните комуникационни връзки, идещи от Европа към столицата, по които може да се извършат евентуални военни операции или въстанически действия: 1) През Белград — София — Одрин — през басейните на Марица; 2) Букурещ, Гюр-

гево — Одрин, където се слива с първия път; 3) Оршова — Видин — Габрово, който оттук се слива с втория път; 4) Силистра — Одрин и пр.; 5) Хърсово или Исмаил-Провадия покрай морето на разстояние 8—10 левги — Одрин, свързва се пак с другия път там.

Друга мрежа от комуникации, която можела да служи само на гръцките и албанските въстаници откъм бреговете на Вардар, започва от Морая (Пелопонес) или от Албания. Тя върви покрай морето, прекосява устията на Понто¹⁰ и Серумо¹¹, височината Завала, Места, планината Текир и крепостта Родосто. От Солун до Цариград има най-малко 140 левги (12—19).

Задна отбранителна основа на Балкана. Ако Турция би била едновременно атакувана от морейците¹², сърбите и албанците, крайно необходимо е тя да съсредоточи войските си по билото на Балкана и на Шуменските възвишения, прикривайки лявата си страна чрез Вардара, Понто или Неврокопската планинска верига. В процеса на съсредоточаването те събират войските си, увеличават силата си чрез заетата позиция и се освобождават от всякакъв страх от вътрешните си неприятели. Теренът се поддава отлично на тези последователни съсредоточения и им предоставя множество допълнителни и чувствително различни по степен бази¹³ (19).

Увод и превод: Б. Цветкова
Коментар: П. Коледаров и Б. Цветкова

¹ Биографичните бележки са по досието на Пьоле в Archives de l'armée de terre, Paris.

² По-подробно за това вж. у С. Дамянов. Френската политика на Балканите (1829—1853), с. 16 и сл.

³ Изопачено от Нова Оршова, Румъния.

⁴ Изопачено от гр. Търговище във Влашко, СР Румъния.

^{4a} Изопачено от гр. Оршова (Стара Оршова).

⁵ Изопачено от Гюргево, Румъния.

⁶ Изопачено от Кълъраш, Румъния.

⁷ Изопачено от Зворник, гр. в Босна, СФРЮ.

⁸ Изопачено от Вишеград, Херцеговина, СФРЮ.

⁹ Изопачено от Медковец, с. в Михайловградски окръг.

¹⁰ Античното име на р. Струмица.

¹¹ Изопачено име на р. Струма.

¹² Населението на Пелопонес, най-вече гърци.

¹³ Преводът е направен по оригинала — ръкопис на Archives de l'armée. — MR 1619 24.